

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 28 mars 2014

Mål nr

B 1395-12

KLAGANDE

KM

Ombud och offentlig försvarare: Advokat ÅS

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Företagsbot

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2012-02-24 i mål B 10376-11

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

ÅS ska för försvaret i Högsta domstolen få ersättning av allmänna medel med 6 210 kr, varav 4 968 kr avser arbete och 1 242 kr mervärdesskatt. Staten ska stå för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

KM har yrkat att Högsta domstolen ska sätta ned företagsboten.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL

Reglerna om företagsbot m.m.

1. Högsta domstolen har i en dom som denna dag har meddelats i mål B 2232-11 redovisat de regler som gäller beträffande företagsbot och uttalat sig om hur dessa bör tillämpas i olika avseenden. Högsta domstolen har i

domen också tagit ställning till betydelsen av de av Åklagarmyndigheten utfärdade riktlinjerna avseende företagsbotens belopp vid arbetsmiljöbrott och till vissa processuella frågor. Vad som i dessa delar har uttalats i domen ligger i tillämpliga delar (se p. 2 i det följande) till grund för bedömningen även i detta mål.

Åklagarmyndighetens riktlinjer

2. I Åklagarmyndighetens riktlinjer finns inte brott mot livsmedelslagen (2006:804) upptagna. Riktlinjerna är ändå av visst intresse när det gäller nivån på företagsboten vid brott mot livsmedelslagen och vid andra brott. Detta hänger samman med att överträdelser som får bedömas som lika allvarliga i princip bör medföra lika hög företagsbot, oavsett vilken lagstiftning som det har brutits mot i näringsverksamheten.

Brott mot livsmedelslagen har begåtts i KMs verksamhet

3. I enlighet med hovrättens i den delen inte överklagade dom har det i KMs verksamhet begåtts brott mot livsmedelslagen.

Förutsättningarna för företagsbot är uppfyllda

4. För brott mot livsmedelslagen är det föreskrivet strängare straff än penningböter. Brottsligheten har begåtts i utövningen av näringsverksamhet. KM har inte gjort vad som skäligen har kunnat krävas för att förebygga brottsligheten. Förutsättningarna för åläggande av företagsbot är därmed uppfyllda.

De närmare omständigheterna i detta fall

5. I sin näringsverksamhet har KM, i en anläggning som inte var godkänd av Livsmedelsverket, låtit utföra slakt och styckning av 20 hästar.

Det rörde sig om sammanlagt ca fyra ton kött. KM har underlåtit att se till att en av Livsmedelsverket utsedd veterinär har besiktigat djuren före och efter slakt. Trots att KM har saknat rätt till det har han försett köttet med identifieringsmärke. Han har också släppt ut köttet på marknaden genom att leverera det till företag inom livsmedelsindustrin.

6. Brottet upptäcktes vid en oanmäld inspektion i mars 2009. KM hade vid den tidpunkten begärt tillstånd att utöva slakt i en annan anläggning än den som hade använts för hästslakten. Den nya anläggningen var emellertid inte i sådant skick att den kunde godkännas. Det sålda köttet återkallades och allt kött destruerades under kontroll av Livsmedelsverket. För detta fick KM betala ca 20 000 kr. För de extra kontroller som Livsmedelsverket utförde fick han betala ca 32 000 kr. Hans förtjänst vid försäljningen uppgick till 50 000 kr – 60 000 kr. Försäljningsvärdet av det destruerade köttet har KM beräknat till ca 210 000 kr. Det har inte kommit fram att handlandet har orsakat någon skada eller sjukdom hos någon person.

Frågan i målet

7. Hovrätten har bestämt företagsboten till 100 000 kr. Frågan i målet är om boten bör bestämmas till detta belopp, eller om beloppet bör sättas lägre.

Bestämmande av företagsbotens storlek enligt 36 kap. 9 § brottsbalken

8. För det brott mot livsmedelslagen som har förekommit är det föreskrivet böter (se 10 § första stycket 2 och 3 samt 29 § livsmedelslagen). Som omständigheterna framstår i detta mål motsvarar straffvärdet ett medelhögt bötesstraff.

9. Det finns, som har framgått av det föregående, ingen uppgift om att det brott som har begåtts har lett till att någon har skadats eller blivit sjuk. Det har dock förelegat en inte obetydlig fara för att någon skulle ha kunnat skadas eller bli sjuk vid förtäring av det sålda köttet. Detta hänger samman med att köttet har kunnat innehålla rester efter behandling med läkemedel, t.ex. antibiotika eller hormoner. Dessutom finns det, enligt vad som har kommit fram, en liten risk för att kött som inte är kontrollerat innehåller trikiner. Risken för att köttet skulle orsaka skada eller sjukdom har förstärkts genom att köttet har försetts med identifieringsmärke, vilket har minskat möjligheterna att upptäcka den olagliga hanteringen.

10. Brottsligheten har begåtts uppsåtligen av den person som har drivit näringsverksamheten och har avsett en central del av denna. Den har pågått under viss tid och har varit förhållandevis omfattande. Motivet för brottsligheten har varit i huvudsak ekonomiskt.

11. De nu angivna omständigheterna talar för en företagsbot av den storleksordning som hovrätten har bestämt, dvs. 100 000 kr.

Bör företagsboten jämkas eller annars sättas lägre?

12. KM har begärt att företagsbotens belopp ska jämkas med hänsyn till att han har förlorat sammanlagt ca 265 000 kr, bl.a. i form av förlorad inkomst, genom att brottet upptäcktes. Mistad inkomst för den utförda eller tänkta försäljningen av köttet utgör emellertid inte skäl för jämkning av företagsboten. Inte heller de avgifter som KM har fått betala för kontroller och för destruktion av köttet kan ligga till grund för en jämkning.

13. En företagsbot kan jämkas om det har gått lång tid sedan den händelse, som föranleder företagsboten, inträffade. Företagsboten kan också bli lägre om det har varit fråga om långsam handläggning.

14. Den aktuella brottsligheten ägde rum i januari – mars 2009. Talan om företagsbot väcktes i maj 2011. Tingsrätten meddelade dom i november 2011 och hovrätten dömde i målet i februari 2012. Målet kom in till Högsta domstolen i mars 2012. När dom nu meddelas har det gått ungefär två år. Det kan inte riktas någon anmärkning mot dessa handläggningstider. Detta innebär att det inte finns grund för jämkning enligt 36 kap. 10 § första stycket 4 (och 29 kap. 5 § första stycket 7) brottsbalken av företagsboten på grund av sen lagföring eller skäl för kompensation för långsam handläggning. (Se NJA 2012 s. 1038 I och II.)

15. Inte heller några andra skäl för jämkning har kommit fram.

Högsta domstolens slutsats

16. Med nu angivna utgångspunkter bör företagsboten bestämmas till det belopp som hovrätten har kommit fram till, dvs. 100 000 kr. Det innebär att hovrättens domslut ska fastställas.

Ersättning till försvararen och återbetalningsskyldighet

17. Den ersättning som försvararen har begärt är skälig. Omständigheterna är sådana att staten bör stå för kostnaderna för försvaret.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ella Nyström, Ingemar Persson,
Martin Borgeke (referent), Lars Edlund och Anders Eka
Föredragande justitiesekreterare: Charlotte Edvardsson